

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Laura Bedrač

Težave, s katerimi se gluhi in naglušni soočajo med izobraževanjem

Diplomsko delo

Ljubljana, 2023

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Laura Bedrač

Težave, s katerimi se gluhi in naglušni soočajo med izobraževanjem

Diplomsko delo

Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš

Ljubljana, 2023

Zahvala

Zahvaljujem se mentorju, prof. dr. Sreču Dragošu za vso izkazano pomoč in hitre popravke.

Zahvaljujem se tudi vsem, ki so sodelovali v moji raziskavi.

Še posebej pa se zahvaljujem moji družini in prijateljem za podporo in spodbudo med pisanjem zaključnega dela.

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Laura Bedrač

Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš

Naslov: Težave, s katerimi se gluhi in naglušni srečujejo med izobraževanjem

Kraj: Ljubljana

Leto: 2023

Število strani: 52

Število tabel: 10

Število grafov: 13

Število prilog: 1

Število virov: 28

POVZETEK

V diplomskem delu obravnavam tematiko izobraževanja gluhih in naglušnih. Izobraževanje je ključnega pomena za posameznikov osebni in poklicni razvoj ter vključevanje v družbo, kljub temu pa se gluhi in naglušni tekom izobraževanja srečujejo s številnimi izzivi in težavami med izobraževanjem, vključno z jezikovnimi ovirami, pomanjkanjem ustrezne tehnologije in podpore ter družbenimi in kulturnimi predsodki. V teoretičnem uvodu najprej predstavim različne vrste okvar sluha, glede na vrsto in čas nastanka okvare. Predstavim tudi načine komuniciranja, ki jih gluhi in naglušni uporabljajo, nato pa se osredotočim na njihovo izobraževanje. Predstavim razliko med šolanjem v preteklosti in danes, ter vključim pomembne zakone, ki to področje urejajo. V nadaljevanju predstavim slušne in tehnične pripomočke, ki jih ljudje z okvaro sluha lahko uporabljajo, za zaključek pa temo povežem še z vlogo socialnega dela. V empiričnem delu predstavim raziskovalni problem, raziskovalna vprašanja in hipoteze ter metodologijo. Na koncu predstavim še rezultate analize. Rezultati raziskave so pokazali, da večina gluhih in naglušnih obiskuje reden izobrazbeni program, da se še vedno prepogosto srečujejo s težavami pri razumevanju predavanj ter da imajo premalokrat dostop do storitev, kot so tolmačenje v živo in prevodi.

KLJUČNE BESEDE: gluhi in naglušni, inkluzivno izobraževanje, usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, vloga socialnega dela

ABSTRACT

In my graduation thesis, I address the topic of education for the deaf and hard of hearing. Education is crucial for individual personal and professional development and social integration. However, deaf and hard of hearing individuals face numerous challenges and difficulties during their education, including language barriers, lack of appropriate technology and support, and social and cultural prejudices. In the theoretical introduction, I first present various types of hearing impairments, based on severity and time of onset. I also discuss the communication methods used by deaf and hard of hearing individuals and then focus on their education. I highlight the difference between past and present schooling practices and include important laws that regulate this field. Furthermore, I present auditory and technical aids that people with hearing impairments can use, and I conclude the topic by discussing the role of social work. In the empirical part, I introduce the research problem, research questions, hypotheses, and methodology. Finally, I present the results of the analysis. The research results indicate that the majority of deaf and hard of hearing individuals attend regular educational programs, but they still often encounter difficulties in understanding lectures, and they have limited access to services such as live interpretation and translation.

KEY WORDS: deaf and hard of hearing, inclusive education, special needs education, role of social work

KAZALO VSEBINE

1. TEORETIČNI UVOD	1
1.1. Okvara sluha	1
1.1.1. Čas nastanka slušnih okvar	2
1.1.2. Vzroki za nastanek slušnih okvar	3
1.2. Komuniciranje z gluhi in naglušnimi osebami	3
1.3. Gluhi in naglušni v šolskem sistemu	4
1.3.1. Nekdaj	4
1.3.2. Danes	5
1.3.3. Usmerjanje gluhih in naglušnih otrok	7
1.3.4. Inkluzivno izobraževanje	7
1.4. Uporaba slušnih in tehničnih pripomočkov	10
1.4.1. Slušni pripomočki	10
1.4.2. Tehnični pripomočki	11
1.5. Društva gluhih in naglušnih v Sloveniji	11
1.6. Vloga socialnega dela pri delu z gluhi in naglušnimi	12
2. FORMULACIJA PROBLEMA	13
2.1. Raziskovalna vprašanja	13
2.2. Hipoteze	14
3. METODOLOGIJA	14
3.1. Vrsta raziskave	14
3.2. Metoda in merski instrument	15
3.3. Populacija in vzorec	15
3.4. Zbiranje podatkov	15
3.5. Obdelava in analiza podatkov	15
4. REZULATI	16
4.1. Analiza vprašanj	16
4.2. Preverjanje hipotez	26
5. RAZPRAVA	31
6. SKLEP	34
7. PREDLOG	35
8. SEZNAM VIROV	37
9. PRILOGA	40
9.1. Anketni vprašalnik	40

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Spol (n=102)	16
Graf 2: Starost (n=101)	16
Graf 3: Stopnja izobrazbe (n=101).....	17
Graf 4: Ali ste obiskovali prilagojen šolski program? (n = 100)	17
Graf 5: Kako pogosto ste se srečevali s težavami pri razumevanju predavanj in drugih oblik poučevanja? (n = 98)	19
Graf 6: Kako pogosto so se učitelji oziroma profesorji prilagajali vašim potrebam? (n = 98) 20	
Graf 7: Kako pogosto ste imeli dostop do storitev, kot so tolmačenje v živo in prevodi ter orodij, kot so na primer slušni pripomočki? (n = 95).....	21
Graf 8: Zgoraj omenjene stvari in orodja so mi pomagali pri razumevanju snovi in sledenju pri pouku. (n = 87).....	21
Graf 9: Ali ste se zavedali, da imate pravico do prilagoditve pri izobraževanju? (n = 81).....	22
Graf 10: Kako pogosto ste se počutili vključene v razred? (n = 79).....	22
Graf 11: Kako pogosto ste lahko dobili pomoč učiteljev oziroma profesorjev, ko ste jo potrebovali? (n = 81).....	23
Graf 12: Kako ste se počutili pri sodelovanju z drugimi učenci in učitelji oziroma profesorji? (n = 81).....	23
Graf 13: Kako ste se počutili pri sodelovanju v skupinah ter diskusijah? (n = 82)	24

KAZALO TABEL

Tabela 1: Če niste več v procesu šolanja napišite, koliko let je minilo, odkar ste nazadnje obiskovali šolo. (n=74).....	18
Tabela 2: Opišite, na kakšen način so se prilagajali. (n = 64).....	20
Tabela 3: Strinjanje s trditvami, ki se nanašajo na izzive, s katerimi se lahko srečujejo med izobraževanjem. (n=102).....	24
Tabela 4: Strinjanje s trditvami, ki se nanašajo na možne izboljšave, s katerimi bi šole in fakultete lahko izboljšale svojo podporo gluhih in naglušnim učencem. (n=102)	25
Tabela 5: Hi-kvadrat za izobrazbo in spol	26
Tabela 6: Delež obiskovanja prilagojenega šolskega programa	27
Tabela 7: Zavedanje o pravici do prilagoditve pri izobraževanju	27
Tabela 8: Hi-kvadrat za pogostost vključenosti v razred in obiskovanje prilagojenega šolskega programa.....	28
Tabela 9: T-test za pogostost zaznave prilagajanja profesorjev	29
Tabela 10: Hi-kvadrat za pogostost dostopa do storitev kot so tolmačenje v živo in prevodi ter orodij, kot so na primer slušni pripomočki ter počutje pri sodelovanju v skupinah ter diskusijah.....	29

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. Okvara sluha

Po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije je na svetu kar 340 milijonov ljudi z okvaro sluha, od tega 34 milijonov otrok (World health organization, 2023).

Izguba sluha je lahko lažja ali težja, na splošno pa govorimo o naglušnosti, ko oseba še lahko zaznava zvoke in človeški govor, ko pa tega ni več sposobna, pa govorimo o gluhoti (Hernja idr., 2010, str. 21).

Naglušni ljudje slišijo dovolj dobro, da lahko komunicirajo in se izražajo glasovno-jezikovno, torej je njihov primarni način komuniciranja govor, pri poslušanju pa si pomagajo z branjem z ust in slušnimi aparati. Gluhi pa zvokov iz okolja ne slišijo, zato jim ojačanje zvoka ne koristi. (Fuma, 2006).

Med gluhi in naglušnimi ljudmi je veliko večja kulturna in jezikovna razlika, kot si sprva mislimo. Večina gluhih nima dovolj ostankov sluha, da bi lahko komunicirali samo prek govora, zato za komunikacijo in izražanje po večini uporabljajo znakovni jezik, medtem ko pa velikokrat naglušne razumemo kot slišče, saj imajo dovolj sluha, da za komunikacijo uporabljajo govor in se večinoma šolajo v rednih oblikah (Kuhar, 1999 str. 176).

Klasifikacij izgub sluha je več, nekatere izgubo merijo v odstotkih, druge pa z decibeli. Ena od teh je mednarodna klasifikacija okvar, prizadetosti in oviranosti oz. tako imenovana MKB-10, ki jo je pripravila Svetovna zdravstvena organizacija. Naglušnost merimo na lažjo, zmerno, težjo in težko naglušnost.

- Lažja naglušnost: oseba ima lahko lažjo izgubo sluha na obeh ušesih ali pa ima težjo ali težko izgubo na enem ušesu in je brez ali pa z lažjo izgubo na drugem. MKB-10 opredeljuje lažno naglušnost kot izgubo sluha od 26 do 40 dB na frekvencah 500, 1000 in 2000 Hz.
- Zmerna naglušnost: oseba ima lahko na obeh ušesih zmerno izgubo sluha, ali pa popolno izgubo sluha na enem ušesu ter brez izgube ali pa lažjo izgubo na drugem ušesu. MKB-10 opredeljuje zmerno naglušnost kot izgubo sluha od 41 do 55 dB na frekvencah 500, 1000 in 2000 Hz.

- Težja naglušnost: oseba ima na obeh ušesih težjo izgubo sluha ali pa težko izgubo na enem in težjo izgubo na drugem ušesu. MKB-10 opredeljuje težjo naglušnost kot izgubo sluha od 56 do 70 dB na frekvencah 500, 1000 in 2000 Hz.
- Težka naglušnost: Oseba ima težko izgubo sluha na obeh ušesih ali pa popolno izgubo na enem in težko izgubo sluha na drugem ušesu. MKB-10 opredeljuje težko naglušnost kot izgubo sluha od 71 do 90 dB na frekvencah 500, 1000 in 2000 Hz.

Gluhoto MKB-10 opredeljuje kot izgubo sluha več od 91 dB na frekvencah 500, 1000 in 2000 Hz.

- Najtežja izguba sluha: tudi če je govor ojačan, ga oseba s tako izgubo sluha ne more slišati ali razumeti.
- Popolna izguba sluha: oseba ne loči med dvema jakostma zvoka ali med dvema frekvencama. Tudi, če je govor ojačan, ne zmore slišati ali razumeti govora, zato mu slušni aparati ne pomagajo.

Vsem izgubam sluha pa je skupno, da je prizadeto poslušanje in razumevanje govora, ter posledično sporazumevanje in pridobivanje znanja. Ovirana je orientiranost, telesna neodvisnost in vključenost v družbo. (Hernja idr., 2010, str. 21-24).

1.1.1. Čas nastanka slušnih okvar

Glede na čas nastanka okvare sluha pa se populacija gluhih in naglušnih loči na prelingvalno ter postlingvalno gluhe in naglušne osebe. O predlingvalni oziroma predjezikovni okvari sluha govorimo, kadar okvara sluha nastane pred razvojem govora. (Hernja idr., 2010, str. 24).

V to skupino spadajo osebe, ki so se z okvaro rodile ali pa so jo pridobile do tretjega leta starosti. Za njih je značilno, da njihova osredna komunikacija poteka predvsem z neverbalnim sistemom komunikacije, na primer z znakovnim jezikom, saj se zaradi slabe slušne zaznave niso naučili glasovno-jezikovnega sporazumevanja (Zveza društev in naglušnih Slovenije, b.d.).

O postlingvalni oziroma postjezikovni okvari sluha pa govorimo, kadar pride do okvare sluha takrat, ko je govor že razvit. Kljub temu pa dalj časa trajajoča naglušnost vpliva na izgovorjavo, ter posledično tudi na zmožnost govorne komunikacije (Hernja idr., 2010, str. 24).

Pri njihovem komuniciranju je izrednega pomena vizualna komunikacija – s sogovornikovega obraza in ustnic velikokrat lahko preberejo sporočilo, k čemur pripomore, da je sogovornik z

obrazom obrnjen proti njim ter govori jasno z odpiranjem ust (Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, b.d.).

1.1.2. Vzroki za nastanek slušnih okvar

Okvare sluha lahko nastanejo v otroški ali odrasli dobi. Tiste, ki se pojavijo v otroštvu ločimo na predporodne, obporodne in poporodne. V predporodnem času so vzroki za okvaro lahko genetski ali pa okvaro povzroči bolezen matere. Od vseh okvar sluha jih je kar okoli 50% genetsko pogojenih. Dedna okvara sluha se lahko pojavi kot samostojno bolezensko stanje ali pa se pojavlja skupaj z nepravilnim delovanjem drugih organov, kar tvori razne sindrome.

Prav tako lahko okvaro v predporodnem času povzročijo različne okužbe matere ali pa toksini, kot so na primer alkohol, droge in nikotin, ki jih mati uživa v času nosečnosti (Hernja idr., 2010, str. 25).

Ob porodu pa sta za okvaro lahko kriva nedonošenost ali pa različni obporodni zapleti. Nedonošenost ne povzroča okvar sama po sebi, temveč jih povzročijo različni dejavniki, ki so vezani nanjo, kot so dihalna stiska, infekti..., zaradi česar je okvara sluha pri nedonošenčkih tudi do dvajsetkrat pogostejša. Prav tako pa pri rojstvu lahko pride do različnih zapletov (poškodbe, možganska krvavitev, infekcija), ki lahko povzročijo okvaro sluha pri novorojenčkih (Hernja idr., 2010, str. 25).

V kasnejši dobi pa lahko vnetje srednjega ušesa, bakterijski meningitis, različne poškodbe glave ter virusne okužbe povzročijo začasno ali trajno okvaro sluha, s starostjo pa še posebej zaradi propadanja čutnic notranjega ušesa veliko ljudi postopoma izgublja sluh. (Hernja idr., 2010, str. 25-26).

1.2. Komuniciranje z gluhi in naglušnimi osebami

V svetu gluhih se uporablja koncept dvojezičnosti. Njihov materni jezik je znakovni oziroma kretalni, drugi pa oralni. Ko se dobro naučijo znakovnega jezika, se začnejo učiti še oralnega, ki ga osvojijo predvsem preko branja in pisanja. Gluhi in naglušni ljudje se sicer ne opredeljujejo kot ovirana skupina, temveč kot jezikovna in kulturna manjšina (Kuhar, 1999 str. 176-177). Zato šolanje gluhih in naglušnih poteka dvojezično in sicer, v slovenskem in v slovenskem znakovnem jeziku. (Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika, 2002).

Leta 1980 se je na TV Koper pojavila prva oddaja za gluhe, s čimer se je začela krepi javna zavest o znakovnem jeziku, nekaj let kasneje pa je tudi RTV Slovenija začela v določene oddaje

vključevati prevode v slovenski znakovni jezik. Slovenski znakovni jezik pa je tudi eden od uradnih jezikov Republike Slovenije. (Vintar, Jerko in Kulovec, 2012).

Uzakonili smo ga leta 2002 s sprejetjem Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika (Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, b.d.).

Za sporazumevanje slovenski znakovni jezik uporablja približno 1500 oseb. Imamo tudi Center za razvoj slovenskega znakovnega jezika, kamor so vključene gluhe osebe in tolmači, ki se mesečno srečujejo in razvijajo nove kretnje. (Rijavec Škerl, 2018).

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika med drugim opredeljuje pravico gluhih oseb do tolmača, tj. osebe, ki gluhim osebam iz slovenskega govornega jezika tolmači v slovenski znakovni jezik. Gluhe osebe, živeče na območjih italijanske in madžarske narodne manjšine, pa imajo pravico tudi do tolmačenja v italijanski ali madžarski jezik. Do tolmača so upravičeni v obsegu tridesetih ur, razen gluhi študentje in dijaki, ki so upravičeni do sto ur letno. Gluha oseba ima prav tako pravico do informiranja v njim prilagojenim načinih ter do uporabe znakovnega jezika v državnih postopkih ter vseh situacijah, potrebnih za zadovoljevanje njihovih življenjskih potreb (Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika, 2002).

1.3. Gluhi in naglušni v šolskem sistemu

1.3.1. Nekdaj

Začetek poučevanja v slovenskem znakovnem jeziku sodi v leto 1835, ko sta na Goriškem dva učitelja gluhe otroke učila s kretnjami. (Rijavec Škerl, 2018).

Posledično je prva šola za gluhe in naglušne otroke pri nas nastala leta 1840 v Gorici (Krek in Metljak, 2011, str. 277).

Leta 1889 je oblast izvedla popis gluhih in naglušnih na Kranjskem. Našteli so 128 šoloobveznih otrok, zaradi česar je že konec naslednjega leta svoja vrata v Ljubljani odprl Kranjski ustanovni zavod za gluhoneme, oziroma takrat poimenovana tudi gluhonemnica. (Dobaja, 2017). Dušan Kuhar (1999) opiše takratno situacijo in pove, da so v večja mesta prišle skupine učiteljev in med vsemi gluhimi in naglušnimi izbrali tiste, za katere so menili, da so primerni za obiskovanje šole. Ti otroci so potem živeli na podstrešju gluhonemnice, po 100 v enem prostoru, oblečeni v uniforme ter pobriti po glavi.

V zavodu so otroci dobivali versko in moralno izobrazbo ter izobraževanje za kasnejše opravljanje različnih poklicev. Pri pouku so uporabljali glasovno-jezikovno metodo izobraževanja, kretnje so smeli uporabljati le kot pomožno sredstvo. V zavodu pa so poučevali tudi učitelje osnovnih šol o metodah za izobraževanje gluhih (Redžepović in Juhart, 2011).

1.3.2. Danes

Velika sprememba v šolanju otrok s posebnimi potrebami se je zgodila leta 2000 s sprejetjem Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Le-ta je v redne šole in vrtce prinesel uvedbe prilagojenega izvajanja in dodatne strokovne pomoči, s čimer so dobili pravico do prilagojenega učnega okolja in dodatne pomoči. To jim je omogočilo šolanje v rednih šolah po programu z enakovrednim izobraževanjem ter kasnejše nadaljevanje šolanja. Poleg tega pa je zakon otrokom s posebnimi potrebami omogočil možnost, da v vrtcu in šolah prehajajo med programi ter, da se v rednih šolah izvaja prilagojen program. (Krek in Metljak, 2011, str. 278-279).

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2020) torej predvideva različne programe za vzgojo in izobraževanje otrok, in sicer:

- >program za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo,
- prilagojen program za predšolske otroke,
- vzgojno-izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo,
- prilagojen program vzgoje in izobraževanja z enakovrednim izobrazbenim standardom,
- prilagojen program vzgoje in izobraževanja z nižjim izobrazbenim standardom
- poseben program vzgoje in izobraževanja za otroke z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju,
- vzgojni programi.«

Zakon o vrtcih (1996) našteva šest skupin otrok s posebnimi potrebami, in sicer: »otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni, gluhi in naglušni, otroci z govornimi motnjami, gibalno ovirani otroci ter otroci z motnjami vedenja in osebnosti.« Zakon o osnovni šoli (1996) pa poleg prej naštetih doda še dolgotrajno bolne otroke, otroke s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, posebej nadarjene učence ter otroke z učnimi težavami.

Zadnjih dveh skupin otrok ne usmerjamo, saj jih Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2000) ne navaja.

Gluhi in naglušni učenci in dijaki se pri nas lahko izobražujejo v izobraževalnih programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo v rednih šolah ali pa v prilagojenih izobraževalnih programih za gluhe in naglušne. (Zagovornik načela enakosti, 2021).

Učenci s posebnimi potrebam, vključeni v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo ali prilagojen izobraževalni program z enakovrednim izobrazbenim standardom, morajo imeti možnost doseči enakovreden izobrazbeni standard, kot ga zagotavljajo v rednih osnovnih in srednjih šolah. Če tega ne zmorejo, se za njih sprejme prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2020).

V Sloveniji imamo tri šolske centre, specializirane za izobraževanje gluhih in naglušnih - Center za sluh in govor Maribor, Center za komunikacijo, sluh in govor Portorož ter Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana. Vsi trije izvajajo predšolsko vzgojo in osnovnošolsko izobraževanje, Ljubljana pa poleg tega izvaja še 19 različnih programov srednješolskega izobraževanja.

V vseh treh zavodih število predšolskih gluhih otrok upada, saj otroci že zelo zgodaj dobijo slušne aparate ali polževe vsadke in zgodnjo obravnavo, ki jih pripravi na vključitev v redne vrtce. Vsi trije zavodi pa s svojim specialno pedagoško izobraženim kadrom zagotavljajo dodatno strokovno pomoč otrokom, ki obiskujejo redne vrtce in osnovne ali srednje šole (Redžepović in Juhart, 2011).

Podatki Slovenskega statističnega urada kažejo, da je bilo v šolskem letu 2021/2022 gluhih in naglušnih vpisanih v redni program osnovne šole 95, v prilagojenega pa 10. V srednje šole pa skupaj 47, in sicer 15 v srednje poklicno, 14 v srednje tehniško ter 18 v srednjo splošno (Statistični urad Republike Slovenije, 2022).

V Zvezi društev gluhih in naglušnih Slovenije so leta 2011 na vzorcu 800 gluhih oseb izvedli raziskavo o njihovi najvišje pridobljeni izobrazbi. Ugotovili so, da ima le deset odstotkov gluhih oseb končano največ srednjo strokovno šolo in le en odstotek gluhih visokošolsko izobrazbo. Tako izobrazbo pa je imelo istega leta pridobljeno 17 odstotkov celotnega slovenskega prebivalstva, kar nam pokaže očitno nesorazmerje in neenakost na področju izobraževanja med gluhi in slišječimi osebami. (Zagovornik načela enakosti, 2021).

Razlog za to se verjetno skriva tudi v tem, da gluhih dijakom, ki obiskujejo redne šole in študentom pripada tolmač samo v obsegu 100 ur letno, kar ne zadosti vsem šolskim oziroma študijskim obveznostim (Vintar, Jerko, Kulovec, 2012).

1.3.3. Usmerjanje gluhih in naglušnih otrok

O vključitvi otroka s posebnimi potrebami v izobraževalni program določa posebna komisija, imenovana Komisija za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami. Usmerjanje je še vedno bolj usmerjeno v segregacijsko obravnavo, strokovna komisija za usmerjanje pa se pogosto niti ne sreča z otrokom, ampak se odločijo kar na podlagi poročil izobraževalnih in zdravstvenih ustanov ter drugih dokumentov. Iz te dokumentacije pa ni mogoče predvideti, kako bo otrok funkcioniral v različnih izobraževalnih in socialnih interakcijah, kakšno pomoč potrebuje in kako bo na to pomoč odreagirал (Opara, 2015, str. 42-43).

Komisijo sestavljajo trije člani: specialni pedagog ustrezne smeri glede na otrokovo oviro, psiholog in specialist pediater, specialist pedopsihiater ali pa specialist šolske medicine. Komisija pa mora pridobiti tudi mnenje otrokovega vzgojitelja oziroma učitelja. Kadar se usmerja otroka s čustvenimi in vedenjskimi motnjami morata biti pri odločanju prisotna tudi specialist pedopsihiater in predstavnik pristojnega centra za socialno delo. Postopek se začne s podano vlogo zakonitega zastopnika, lahko pa otrok zahtevo vloži tudi sam zase, če je starejši od 15 let. V primeru, ko zavod, katerega otrok obiskuje, meni, da otrok ni usmerjen v ustrezní program, je dolžan vložiti zahtevo za ponovno usmerjanje. (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2012).

1.3.4. Inkluzivno izobraževanje

Koncept inkluzivnega izobraževanja se je začel na Danskem, kjer so z zakonom spremenili izobraževanje otrok s posebnimi potrebami (Opara, 2015, str. 10). Inkluzija, ki je pri nas najbolj pogosta, je vključitev otroka v redne šole, kjer poučujejo učitelji brez posebne izobrazbe, otroci pa enkrat tedensko dobivajo pomoč specialnega pedagoga. V takih oblikah se izobražuje približno 90% gluhe in naglušne šoloobvezne populacije (Kuhar, 2016).

Gluhi in naglušni otroci, vključeni v redne izobraževalne programe, so deležni enakega izobraževanja, kot slišči, morajo pa jim biti na voljo prilagoditve, ki jim omogočajo lažje sledenje pouku ter pridobivanje znanja. Učilnice morajo biti svetle, da učenec lažje dobro

opazuje in bere iz ustnic. Upravičeni pa so tudi do individualne pomoči in dodatne strokovne pomoči, prilagojenega ocenjevanja, podaljšanega časa pisanja ter posebnega učnega gradiva in uporabe posebne tehnologije (npr. video vsebine, ojačevalniki govora, sodobna računalniška oprema, svetlobnih in vibracijskih efektov itd.) (Redžepović in Juhart, 2007).

Inkluzivno izobraževanje otrokom s posebnimi potrebami omogoča čim manj izključujoče šolsko okolje ter spodbuja spreminjanje okolja k upoštevanju potreb ter cenjenju drugačnosti vseh otrok. Implementacija tega je povsod po svetu dolgotrajen proces, saj moramo za uspešno vključitev v vzgojno-izobraževalni proces ter socialno okolje odstraniti ovire, ki pa so različne za različne skupine otrok s posebnimi potrebami. (Hernja idr., 2010, str. 83).

Nekatere prednosti vključevanja otrok z motnjo sluha v redni program so, da dobijo možnost za vzpostavljanje stikov s slišnimi vrstniki, s čimer dobijo občutek pripadnosti. Soočijo se tudi z različnimi jezikovnimi stili, kar omogoča, da njihovi jezikovni in govorni vzorci postanejo bolj razumljivi. Inkluzija pripravlja otroke z motnjo sluha usposablja ter navaja na funkcioniranje in življenje v slišnem okolju ter slišne otroke navaja na drugačnost. (Schmidt in Čagran, 2006, str. 13-14).

V zadnjih letih se zaradi napredka medicine povečala uporaba pripomočkov za gluhe in naglušne, med njimi tudi polžev vsadek. Uporaba le-teh zmanjšuje število popolnoma gluhih otrok, posledično pa je vedno več otrok z motnjami sluha vključenih v redne šole. (Redžepović in Juhart, 2007, str. 28).

Šolanje gluhih in naglušnih mora potekati dvojezično in sicer, v slovenskem jeziku in v slovenskem znakovnem jeziku. V primeru, ko gluha ali naglušna oseba obiskuje redno šolo ali fakulteto, pa ji pripada tolmač, vendar samo v obsegu 100 ur na leto (Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika, 2002). Temeljna zahteva pri integraciji otrok s posebnimi potrebami pa je postala individualizacija. Le-to od šole in učiteljev zahteva, da poučevanje in učenje poskušajo čim bolj prilagoditi posameznikovim potrebam in zmožnostim ter jih spodbujajo k samostojnemu delu. Tak individualizirani program se je sprva pojavil v ZDA, leta 1996 pa s sprejetjem Zakona o osnovni šoli še pri nas. S tem je postala dolžnost šole, da zagotovi ustrezne strokovne delavce, ki pripravijo in izvedejo individualiziran program za vsakega otroka s posebnimi potrebami posebej. (Opara, 2015, str. 44-46).

Prav tako morata vrtec ali šola v 30 dneh po sprejemu otroka s posebnimi potrebami sprejeti individualiziran program, v katerem se določijo:

- »cilji in oblike dela na posameznih vzgojno-izobraževalnih področjih,
- strategije vključevanja otroka s posebnimi potrebami v skupino,
- potrebne prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja, doseganju standardov in napredovanju,
- uporaba prilagojene in pomožne izobraževalne tehnologije,
- izvajanje fizične pomoči,
- izvajanje tolmačenja v slovenskem znakovnem jeziku,
- prehajanje med programi ter potrebne prilagoditve pri organizaciji,
- časovna razporeditev pouka,
- veščine za čim večjo samostojnost v življenju (prilagoditvene spretnosti) in načrt vključitve v zaposlitev« (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2020).

Pri pripravi individualiziranega programa imajo pravico sodelovati tudi otrokovi starši, šola pa mora med šolskim letom program prilagajati glede na otrokov napredek. (Krek in Metljak, 2011).

Individualizirani program se pripravi za vsakega otroka s posebnimi potrebami, ne glede na to, v katerem programu se izobražuje, za tiste, ki pa se izobražujejo v rednih programih pa je izrednega pomena tudi koncept dodatne strokovne pomoči. Izvaja se lahko individualno ali skupinsko, v največjem obsegu pet ur tedensko. Točen načrt izvajanja se določi z individualiziranim programom. (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2020).

V večini se ure dodatne strokovne pomoči izvajajo v kabinetu, v času pouka, izvajalci pa so po izobrazbi specialni pedagogi. (Opara, 2015, str. 53).

Naloge dodatne strokovne pomoči sta dve, in sicer učna pomoč in pomoč pri premagovanju primanjkljajev in ovir. Zadnja zavzema reedukacijo, kompenzacijo in rehabilitacijo.

Reedukacija pomeni, da otroku pomagamo pri razvijanju procesov in jih usposobimo za uporabo pripomočkov, ki jih potrebujejo, naučimo jih različnih tehnik učenja in socializiranja. S kompenzacijo dosežemo to, da ga naučimo, kako določene funkcije, ki jih zaradi posebnih potreb ne zmore opravljati, nadomesti z uporabo različne tehnologije ali pa s pomočjo uporabe drugih čutil. Z rehabilitacijo pa otroku pomagamo doseči to, da sebe sprejema, takšnega kot je, hkrati pa mu pomagamo, da si bo življenje znal organizirati na način, s katerim bo deloval po svojih najboljših možnostih. (Opara, 2009, str. 70-72).

Gluhim in naglušnim otrokom specialni pedagogi torej pomagajo pri navajanju na poslušanje s slušnimi aparati, pri njih razvijajo govorne sposobnosti in odpravljajo govorne motnje. Ne sodelujejo pa samo z otrokom, temveč tudi z njegovimi starši, učitelji, šolsko svetovalno službo in z ustanovo za sluh in govor. Vzgojitelje oziroma učitelje obveščajo o otrokovih napredkih in težavah ter jim svetujejo glede šolskega dela, staršem pa pomagajo pri sodelovanju s šolo ali vrtcem. Specialni pedagogi torej povezujejo vrtec oziroma šolo, ki jo otrok obiskuje in specializirano ustanovo za sluh in govor, kjer so zaposleni strokovnjaki na tem področju in lahko pomagajo z izobraževanjem in z uspešno socializacijo otroka. (Hernja, idr., 2010, str. 89-90).

1.4. Uporaba slušnih in tehničnih pripomočkov

Gluhi in naglušni imajo veliko težav na področju komunikacije in integracije v družbo. Ker tolmač ne more biti konstantno prisoten, se zanašajo na različno tehnologijo, ki jim omogoča lažje in bolj enakopravno informiranje in zadovoljevanje svojih življenjskih potreb. (Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, b.d.).

1.4.1. Slušni pripomočki

Poznamo več različnih vrst slušnih pripomočkov, namenjenih ljudem z različnimi okvarami sluha. Slušni aparat so namenjeni ojačevanju zvoka in so sestavljeni iz slušalke za sprejemanje zvoka, mikrofona za oddajanje zvoka in sistema za ojačanje in filtriranje zvoka ter so izdelani po meri, glede na odtis uporabnikovega sluhovoda.

Poznamo tudi tako imenovani kostno vsidrani slušni aparat, ki so namenjeni osebam, ki zaradi vnetja ali nerazvitosti sluhovoda ne morejo nositi slušnega aparata. Pri tem aparatu se v kost vstavi nosilec, na katerega se pričvrsti slušni pripomoček, le-ta pa poskrbi za prenos zvoka prek kosti do notranjega ušesa.

Kohlearni implant oziroma bolje poznan kot polžev vsadek pa uporabljajo osebe, ki imajo okvaro v notranjem ušesu. Tako je njegova naloga, da zvok prenese mimo ušesa, direktno do slušnega živca. Sestavljeni so iz notranjega dela, ki se ga vstavi operativno in zunanjega dela. Nekateri uporabljajo kombinacijo polževega vsadka in slušnega aparata.

Slušni aparati so bolj primerni za naglušne osebe, gluhim pa ne omogoča zaznave vseh zvokov, zato je za njih bolj primerna uporaba polževega vsadka. (Hernja idr., 2010, str. 35-42).

1.4.2. Tehnični pripomočki

Pravico do pridobitve tehničnih pripomočkov lahko gluhe in naglušne osebe uveljavljajo z oddajo vloge na pristojni upravni enoti, ki izda odločbo in osebi izda vrednotnico za sofinanciranje pripomočka. Pripomočki, do katerih so gluhi in naglušni lahko upravičen so elektronska varuška, svetlobni zvonec, videofon, FM-sistem, indukcijska zanka, pametna vibracijska ura, telefon z ojačevalnikom, svetlobna ali vibracijska budilka, baterije za slušni vsadek, in prenosni ojačevalnik. (Pravilnik o tehničnih pripomočkih in prilagoditvi vozila, 2014).

Eden najbolj pogosto uporabljenih tehničnih pripomočkov za gluhe in naglušne v šoli je frekvenčno modulirani radijski sistem oziroma FM-sistem. Sestavljen je iz oddajnika in sprejemnika. Na oddajnik lahko priključimo mikrofona, preko katerega učitelj govori, radio ali televizijo. Sprejemnik pa nosi učenec in ima nanj priključen slušni aparat ali polžev vsadek. (Zveza gluhih in naglušnih, 2014).

Na podoben način deluje tudi infrardeči sistem, le da je medij za prenos zvoka namesto radijskega signala, infrardeča svetloba. Slabost tega sistema je, da je med uporabo gibanje omejeno, saj mora biti optična povezava med oddajnikom in sprejemnikom statična. (Hernja idr., 2010, str. 44).

1.5. Društva gluhih in naglušnih v Sloveniji

V Sloveniji imamo 13 društev, ki se povezujejo v krovno Zvezo društev gluhih in naglušnih Slovenije. Društvo v Ljubljani izvaja usposabljanje za aktivno življenje in delo ter preprečevanje socialne izključenosti gluhih in naglušnih. Društvo jim nudi strokovno pomoč pri samostojnem vključevanju v družbo in pomaga preprečiti njihovo socialno izključenost. To izvajajo tako, da jim pomagajo pri vsakodnevnih aktivnostih, lahko pa tudi z bolj konkretnimi koraki, kot so obiskovanje Zavoda za zaposlovanje z brezposelnimi, ki iščejo zaposlitev, zasvojenim z alkoholom pa pomagajo pri odvajanju od zasvojenosti. Starejše člane obiskujejo na domu in jim iščejo nastanitev v domovih za stare. Člani pa si med seboj izmenjujejo izkušnje in se družijo. (Redžepović in Juhart, 2011).

1.6. Vloga socialnega dela pri delu z gluhi in naglušnimi

Eno od delovnih področij centrov za socialno delo je tudi varstvo invalidov.

Vlogo za pridobitev statusa invalida gluhi ali njegovi zakoniti zastopnik ali skrbnik vložijo na pristojnem Centru za socialno delo. Priložiti mora odločbo Komisije za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, mnenje invalidske komisije ali pa odločbo centra za socialno delo o pravici do dodatka za nego otroka. (Zakon o socialnem vključevanju invalidov, 2018).

O pravicah gluhih na prvi stopnji odločajo centri za socialno delo. Gluha oseba vloži vlogo, ki jo predlaga tričlanska strokovna komisija, ki izda mnenje, na podlagi le-tega pa center za socialno delo izda odločbo, gluha oseba pa na podlagi odločbe prejme izkaznico, center pa mu enkrat letno izda vavčerje za plačilo tolmača. Prav tako pa gluhi na centru za socialno delo uveljavljajo pravico do komunikacijskega dodatka. To je pravica, ki se dodeli gluhi osebi, če od storitve osebne asistencije potrebuje zgolj pomoč pri komunikaciji. Lahko se odločijo za 30 ur osebne asistencije mesečno, ali pa izberejo denarno nadomestilo. (Center za socialno delo, b.d.)

Socialno delo pa ima pomembno vlogo tudi v šolah, natančneje v šolski svetovalni službi. Socialne delavke v šoli skrbijo, da učenci ali dijaki dobijo potrebno pomoč za učenje in vključenost v skupnost. Tu imamo še posebej v mislih otroke iz revnih družin, ki ne morejo plačevati izletov in šol v naravi, zaradi česar so lahko socialno izključeni. V delovnem odnosu socialne delavke povežejo vse vpletene – učenca, učitelje, starše in ustvari izvirni delovni projekt pomoči za vsakega učenca posebej, zagotavlja pa mu tudi odprt prostor za soustvarjanje rešitve in ustvarja prostor za glas učenca, ki je pogosto preslišan (Čaćinovič Vogrinčič, 2020).

Pri delu z gluhi in naglušnimi moramo uporabljati socialni oziroma individualni model. Osnovna ideja tega modela je, da ustvarimo ustrezne pogoje za upoštevanje individualnih želja, potreb ter izkušenj oviranih oseb ter, da delo načrtujemo skupaj z njimi. S tem delamo socialne službe bolj raznolike in učinkovite, saj je uporabnik podprt na način, kot si sam želi, njim pa omogočamo tudi, da ohranijo vpliv nad odločitvami v svojem vsakdanjem življenjem. (Zaviršek, Zorn in Videmšek, 2002, str. 30-32).

2. FORMULACIJA PROBLEMA

Gluhota je poseben izziv in ima velik vpliv na socialno mrežo in socialno vključenost osebe. Prvič sem se s to tematiko spoznala, ko se je družinskim prijateljem rodil gluhi sin, še bolj podrobno pa med opravljanjem študijske prakse na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana. Ker me je delo tam veselilo in izpopolnjevalo in sem takrat ugotovila, da si v prihodnosti želim delati s populacijo otrok in mladostnikov, sem se že takrat odločila, da bom za svojo diplomsko nalogo raziskovala nekaj na to tematiko.

Med prakso sem spoznala učence z različnimi vrstami izgubami sluha, vse od naglušnosti do popolne izgube sluha. Prav tako sem spoznala različne vrste slušnih pripomočkov, saj so nekateri nosili slušne aparate, nekateri pa polžev vsadek. Prav tako so uporabljali različne metode komunikacije – nekateri govor, drugi slovenski znakovni jezik in tretji kombinacijo obojega.

Kot socialni delavci smo lahko zaposleni na veliko različnih delovnih mestih, med drugimi tudi v rednih šolah ali pa šolah s prilagojenim programom. Zahvaljujoč napredku medicine in tehnologije se vedno več gluhih in naglušnih otrok izobražuje v šolah z rednim programom, zaradi česar se mi zdi nujno, da so tudi socialni delavci, zaposleni v rednih šolah, o tej tematiki izobraženi. V raziskavi me bo zanimalo, kako integrirane so se počutili v razredno oziroma šolsko skupnost, kakšen odnos imajo do njih učitelji in sošolci ter v kolikšni meri jim je bila ponujena pomoč in podpora. Raziskovala bom tudi, ali so jim bile dostopne različne prilagoditve s strani učiteljev, različna tehnologija za lažje sledenje in tolmači slovenskega znakovnega jezika. Ker sem po pregledu literature ugotovila, da so gluhi ena izmed najmanj izobraženih skupin ljudi s posebnimi potrebami bom spraševala tudi o tem, kaj bi bilo potrebno spremeniti, da bi se jim izobraževalne ustanove bolj približale in da bi bilo tudi višješolsko šolanje bolj dostopno za njih.

2.1. Raziskovalna vprašanja

RV1: Ali je spol pomemben dejavnik pri najvišje doseženi stopnji izobrazbe?

RV2: Ali se gluhi in naglušni pogosteje izobražujejo v rednih ali prilagojenih šolskih programih?

RV3: Kako so gluhi in naglušni informirani o svojih pravicah glede izobraževanja?

RV4: Kako pogosto so se gluhi in naglušni v prilagojenem šolskem sistemu počutili vključene v razred?

RV5: V kolikšni meri so se učitelji oziroma profesorji prilagajali učencem?

RV6: Kakšen vpliv ima dostop do storitev in orodij na počutje pri sodelovanju v skupinah ter diskusijah?

2.2. Hipoteze

H1: Ženske anketiranke so v povprečju dosegle višjo stopnjo izobrazbo, kot moški.

H2: Večina anketirancev je obiskovalo prilagojen šolski program.

H3: Večina anketirancev se je zavedala, da ima pravico do prilagoditve pri izobraževanju.

H4: Anketiranci, ki so obiskovali prilagojen program so se počutili bolj vključene v razred, kot tisti, ki so obiskovali reden program.

H5: Anketiranci so na lestvici od nikoli do zelo pogosto najpogosteje zaznali, da so se učitelji oziroma profesorji pogosto prilagajali njihovim potrebam.

H6: Anketiranci, ki so odgovorili, da so se pri sodelovanju v skupinah ter diskusijah počutili dobro ali zelo dobro, so imeli pogosto ali zelo pogosto dostop do storitev, kot so tolmačenje v živo in prevodi ter orodij, kot so na primer slušni pripomočki.

3. METODOLOGIJA

3.1. Vrsta raziskave

Raziskava, ki sem jo izvedla za svoje diplomsko delo, je kvantitativna, saj sem zbirala številčne podatke in empirična, ker sem zbirala novo izkustveno gradivo. Poleg tega je raziskava tudi deskriptivna oziroma opisna, saj sem količinsko opredelila osnovne značilnosti preučevanega pojava in ugotavljala, ali obstajajo zveze med pojavi, v mojem primeru to, ali obiskovanje različnega programa vpliva na počutje in integriranost v razredu.

Spremenljivke v moji raziskavi so spol, starost, najvišja dosežena stopnja izobrazbe, šolski program, ki so ga obiskovali, leta, ki so minila, odkar so nazadnje obiskovali šolo, pogostost srečevanja s težavami pri razumevanju predavanj, pogostost prilagajanja učiteljev njihovim potrebam ter način, na katerega so se prilagajali, dostop do storitev ter orodij, zavedanje, da so

imeli pravico do prilagoditve pri izobraževanju, vključenost v razred, pogostost dobivanja pomoč učiteljev, počutje pri sodelovanju z drugimi učenci in učitelji, počutje pri sodelovanju v skupinah ter diskusijah, izzivi, s katerimi so se med izobraževanjem srečevali in izboljšave, s katerimi menijo, da bi šole izboljšale podporo gluhih in naglušnim učencem.

3.2. Metoda in merski instrument

Metoda zbiranja podatkov, ki sem jo uporabila, je anketa. Kot merski instrument pa sem uporabila spletni anketni vprašalnik, ki sem ga naredila na spletni strani www.1ka.si ter delila v dve skupini na družbenem omrežju Facebook. Anketni vprašalnik je sestavljen iz 17 vprašanj in je delno strukturiran, saj sestoji iz 2 odprtih in 15 zaprtih oziroma vnaprej določenih vprašanj. Od teh je 10 vprašanj vsebovalo 5-stopenjsko lestvico.

3.3. Populacija in vzorec

Populacijo v raziskavi predstavljajo vsi gluhi in naglušni, ki se še ali pa so se v preteklosti izobraževali v slovenskem šolskem sistemu. Vzorec, ki sem ga uporabila pa je priročni, saj sem uporabila enote, ki so mi bile najbolj dostopne ter neslučajnostni priložnostni, saj vse enote populacije niso imele enake možnosti za sodelovanje v raziskavi, ampak samo tisti, ki so bili v času, ko je bila anketa na voljo, včlanjeni vsaj v eno od dveh Facebook skupin, v kateri sem povezavo do anketnega vprašalnika delila.

3.4. Zbiranje podatkov

Zbiranje podatkov je potekalo prek spleta od 4.3.2023 do 27.4.2023. Najprej sem povezavo do ankete delila v eni od Facebook skupin in dobila 86 odgovorov, kasneje pa sem povezavo delila še v drugi skupini, iz katere je anketo izpolnilo še 16 ljudi. Vzorec je torej zajel 102 gluhih in naglušnih oseb, od tega je anketo v celoti izpolnilo 87, 15 pa le delno.

3.5. Obdelava in analiza podatkov

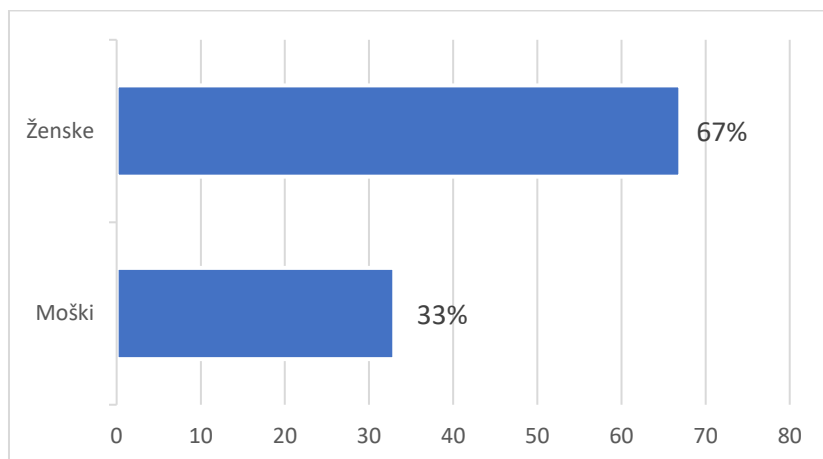
Ker so bili podatki, ki sem jih pridobila, kvantitativni, je bil tudi način obdelave in analize podatkov kvantitativen. Za analizo sem si pomagala s spletno stranjo 1ka.si, kjer sem pridobila podatke o številu oseb, ki so odgovarjala na določena vprašanja in podatke o tem, kaj so

odgovorili. Vsako anketno vprašanje sem analizirala posebej ter pridobljene rezultate prikazala s tabelami in grafi.

4. REZULATI

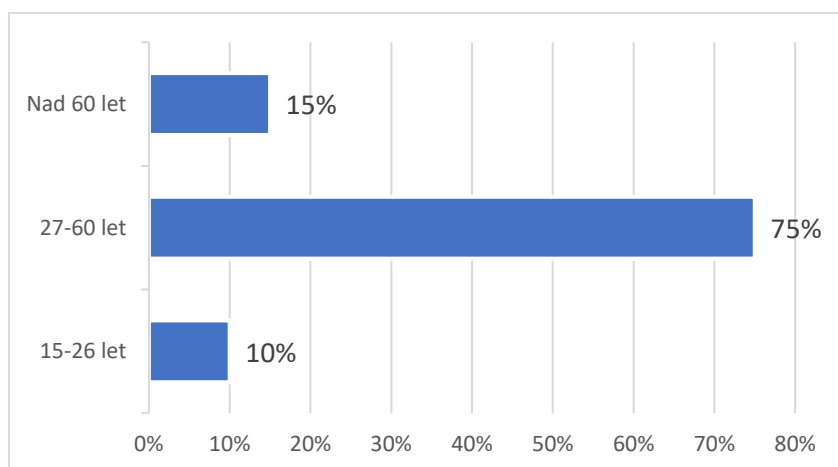
4.1. Analiza vprašanj

Graf 1: Spol (n=102)

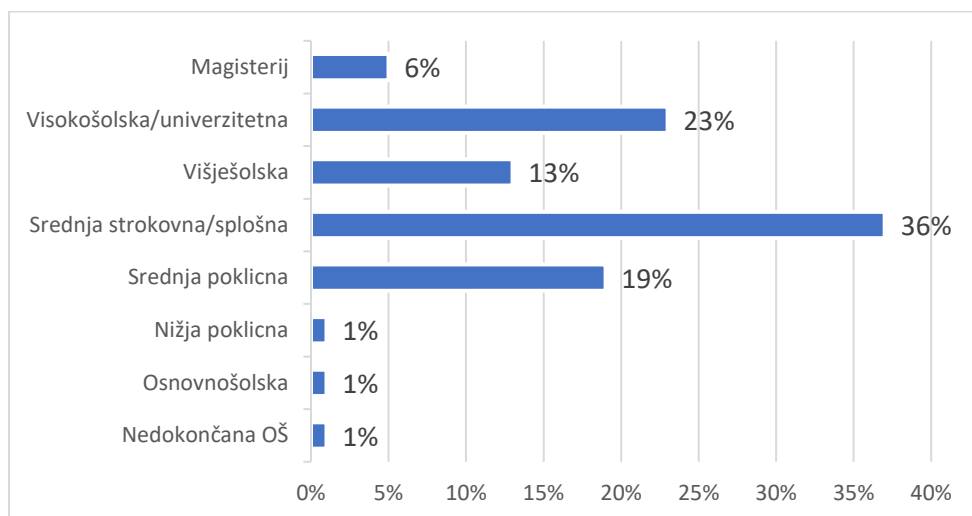
Na to vprašanje je odgovorilo 102 oseb. 68 (67%) oseb je odgovorilo, da so ženskega, 34 (33%) pa da so moškega spola.

Graf 2: Starost (n=101)

Na to vprašanje je odgovorilo 101 oseb. 76 (75%) oseb je odgovorilo, da so stari 27-60 let, 15 (15%), da so stari 15-26 let, 10 (10%) pa da so starejši od 60.

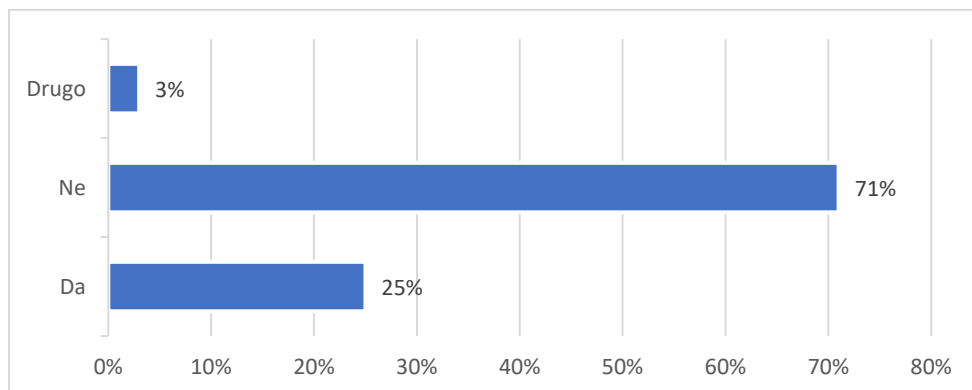
Graf 3: Stopnja izobrazbe (n=101)

Na to vprašanje je odgovorilo 101 oseb. Največ anketirancev, to je 37 (36%) oseb, ima končano srednjo strokovno ali splošno izobrazbo, 23 (23%) oseb ima visokošolsko strokovno ali univerzitetno izobrazbo, 19 (19%) ima srednjo poklicno izobrazbo, 13 (13%) ima višješolsko izobrazbo, 6 (6%) ima magisterij znanosti, po 1 oseba pa so odgovorile, da imajo osnovnošolsko izobrazbo, nižjo poklicno izobrazbo in nedokončano osnovno šolo.

Nihče pa ni odgovoril, da ima doktorat znanosti.

Graf 4: Ali ste obiskovali prilagojen šolski program? (n = 100)

Na to vprašanje je odgovorilo 100 oseb. 72% oseb je odgovorilo, da niso obiskovali prilagojenega šolskega programa, 25% pa da so. Dva od treh, ki so izbrali možnost »drugo«, sta v komentar napisala, da sta obiskovala Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, en pa, da je to šolo obiskoval 4 leta, nato pa osnovno šolo v svojem domačem kraju. Torej so vsi trije vsaj delno obiskovali prilagojen šolski program.

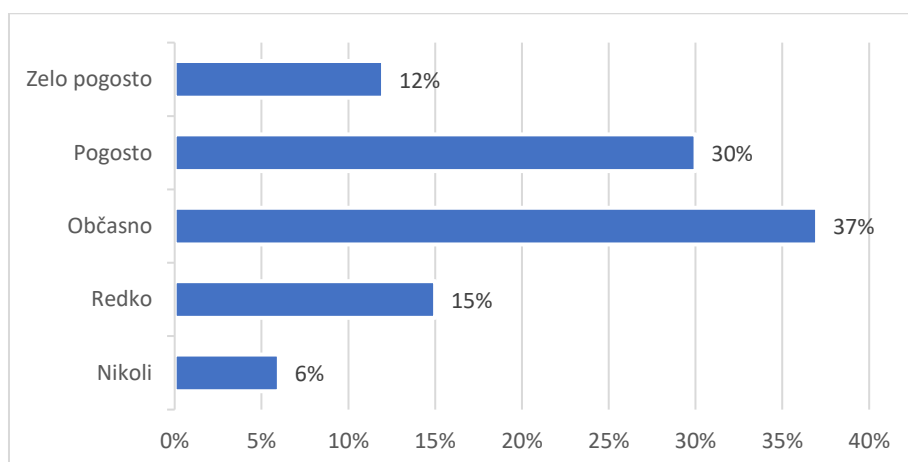
Tabela 1: Če niste več v procesu šolanja napišite, koliko let je minilo, odkar ste nazadnje obiskovali šolo. (n=74)

Odgovor	Frekvenca odgovorov
2	3
3	4
4	3
5	2
7	2
10	6
11	1
12	3
13	2
14	1
15	4
16	1
18	2
19	2
20	6
21	1
22	1
23	1
24	2
25	2
27	2
30	4

31	1
32	1
35	2
37	1
38	2
39	1
40	5
41	1
43	1
45	1
48	1
50	1
69	1

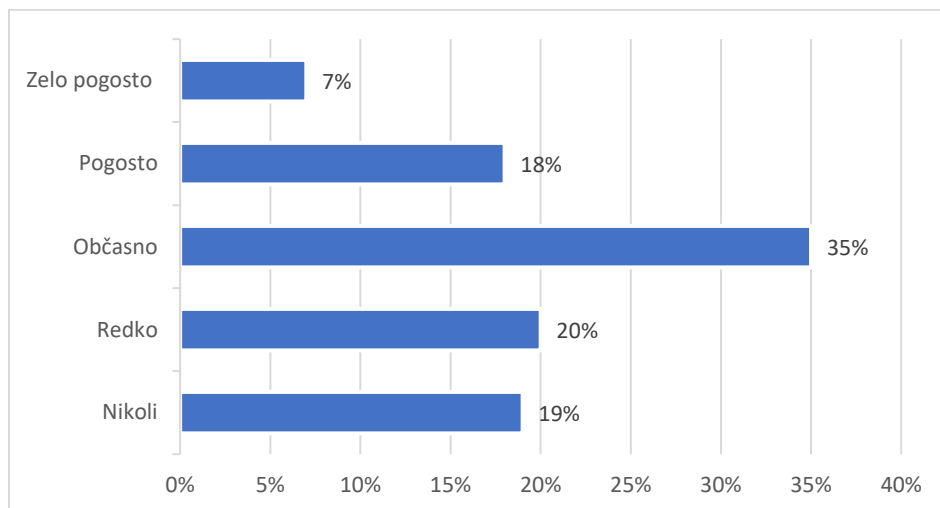
Na to vprašanje je odgovorilo 74 oseb. Odgovori so variirali od 2 do 69 let. V povprečju je od njihovega šolanja minilo 25,4 let.

Graf 5: Kako pogosto ste se srečevali s težavami pri razumevanju predavanj in drugih oblik poučevanja? (n = 98)

Na to vprašanje je odgovorilo 98 oseb. 36 (37%) oseb je odgovorilo, da so se s težavami srečevali občasno, 29 (30%) oseb pa se je z njimi srečevalo pogosto. 15 (15%) oseb se je srečevalo redko, 12 (12%) zelo pogosto, 6 (6%) pa se s težavami ni srečevalo nikoli.

Graf 6: Kako pogosto so se učitelji oziroma profesorji prilagajali vašim potrebam? (n = 98)

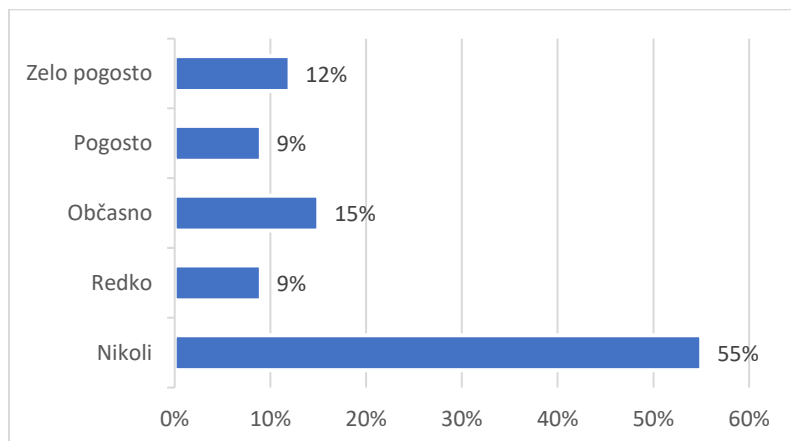

Na to vprašanje je odgovorilo 98 oseb. 34 (35%) oseb je odgovorilo, da so se učitelji njihovim potrebam prilagajali občasno, 20 (20%), da so se redko prilagajali, 19 (19%), da se niso nikoli, 18 (18%) da so se prilagajali pogosto, 7 (7%) pa so odgovorili z zelo pogosto.

Tabela 2: Opišite, na kakšen način so se prilagajali. (n = 64)

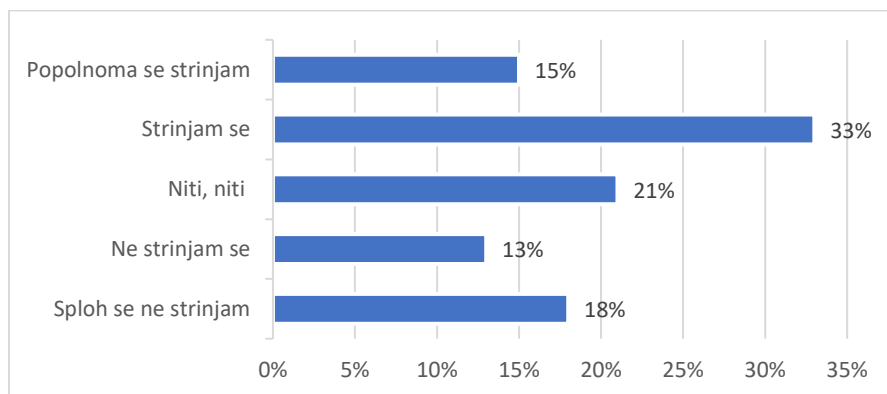
Odgovor	Frekvenca
Omogočili so jim sedenje v prvi vrsti	8
Zagotovili so jim dodatne zapiske	14
Uporabljali so FM sistem	8
Razločno so govorili	22
Med predavanjem so preverjali razumevanje	4
Prilagajali so jim ocenjevanja	19
Komunicirali so s slovenskim znakovnim jezikom	3
Niso se prilagajali	2

Graf 7: Kako pogosto ste imeli dostop do storitev, kot so tolmačenje v živo in prevodi ter orodij, kot so na primer slušni pripomočki? (n = 95)

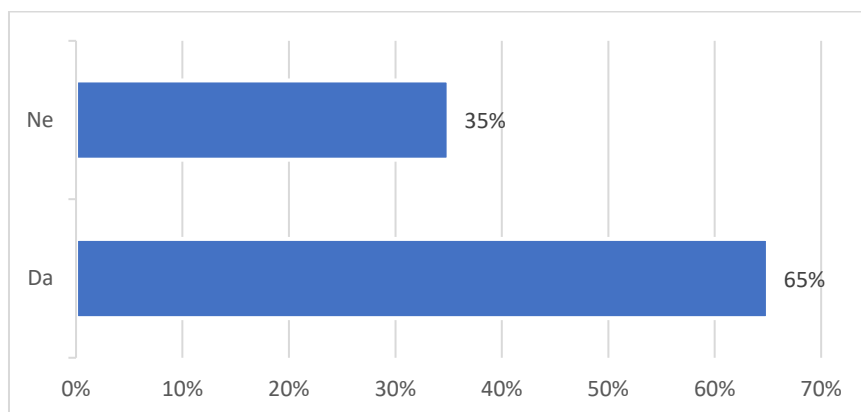
Na to vprašanje je odgovorilo 95 oseb. 52 (55%) je odgovorilo z nikoli, 14 (15%) z občasno, 11 (12%) z zelo pogosto, 9 (9%) z redko ter 9 (9%) s pogosto.

Graf 8: Zgoraj omenjene stvari in orodja so mi pomagali pri razumevanju snovi in sledenju pri pouku. (n = 87)

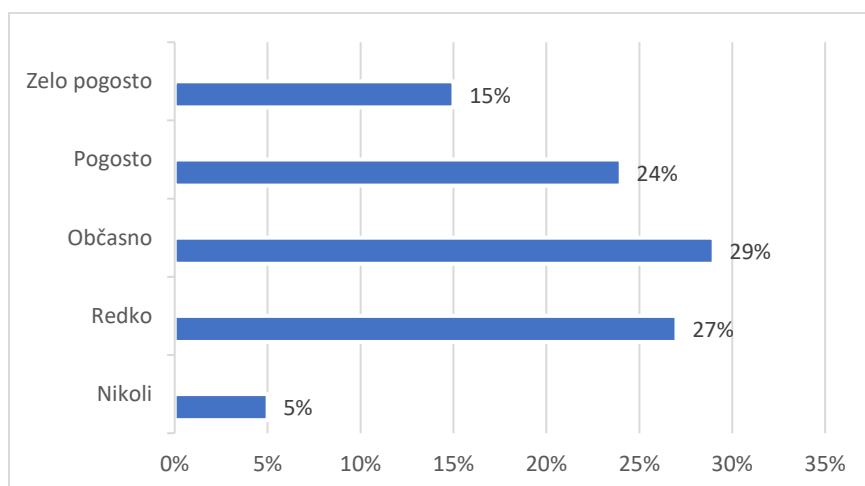
Na to vprašanje je odgovorilo 87 oseb. Največ oseb, kar je 33% se je s trditvijo strinjalo, 21% se s trditvijo ni niti strinjalo, niti ne strinjalo, 18% oseb se sploh ni strinjalo, 15% se je popolnoma strinjalo, 13% oseb pa se strditvijo ni strinjalo.

Graf 9: Ali ste se zavedali, da imate pravico do prilagoditve pri izobraževanju? (n = 81)

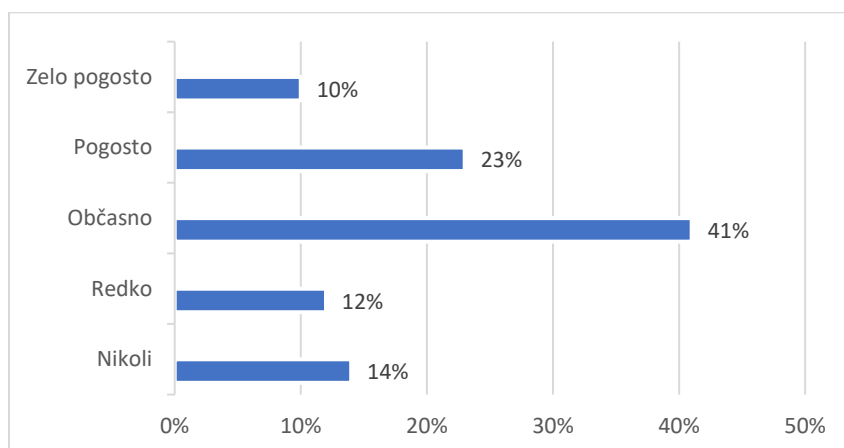
Na to vprašanje je odgovorilo 81 oseb. 53 (65%) oseb se je zavedalo, da imajo pravico do prilagoditve, 28 (35%) pa se jih tega ni zavedalo.

Graf 10: Kako pogosto ste se počutili vključene v razred? (n = 79)

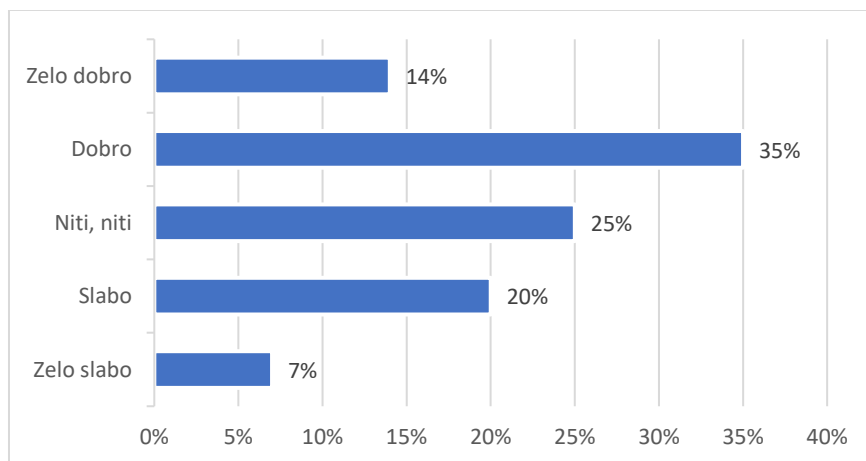
Na to vprašanje je odgovorilo 79 oseb. 23 (29%) oseb je odgovorilo, da so se v razred počutili vključene občasno, sledi 21 (27%) oseb, ki so se redko počutili vključene, 19 (24%) pogosto, 12 (15%) zelo pogosto, 4 (5%) osebe pa se nikoli niso počutile vključene v razred.

Graf 11: Kako pogosto ste lahko dobili pomoč učiteljev oziroma profesorjev, ko ste jo potrebovali? (n = 81)

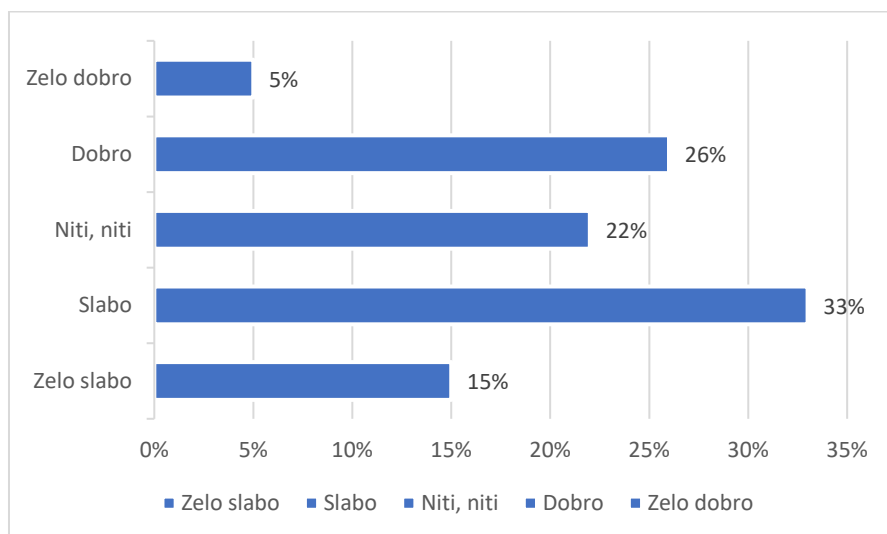
Na to vprašanje je odgovorilo 81 oseb. Največ, 33 (41%) oseb je pomoč lahko dobilo občasno, 19 (23%) oseb pogosto, 11 (14%) oseb nikoli, 10 (12%) oseb redko, 8 (10%) oseb pa je pomoč dobilo zelo pogosto.

Graf 12: Kako ste se počutili pri sodelovanju z drugimi učenci in učitelji oziroma profesorji? (n = 81)

Na to vprašanje je odgovorilo 81 oseb. Največ, to je 28 (35%) oseb je odgovorilo, da so se pri sodelovanju počutili dobro, 20 (25%) je odgovorilo z niti slabo, niti dobro, 16 (20%) z slabo, 11 (14%) z zelo dobro in 6 (7%) z zelo slabo.

Graf 13: Kako ste se počutili pri sodelovanju v skupinah ter diskusijah? (n = 82)

27 (33%) oseb je odgovorilo, da so se pri sodelovanju počutili slabo, 21 (26%) oseb, da so se počutili dobro, 18 (22%) oseb se ni počutilo niti slabo niti dobro, 12 (15%) oseb se je počutilo zelo slabo, 4 (5%) pa zelo dobro.

Tabela 3: Strinjanje s trditvami, ki se nanašajo na izzive, s katerimi se lahko srečujejo med izobraževanjem. (n=102)

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti se strinjam, niti se ne strinjam	Se strinjam	Povsem se strinjam	Skupaj
Primanjkovala mi je ustrezna tehnologija ali oprema	7 (9%)	15 (19%)	14 (18%)	31 (39%)	13 (16%)	80 (100%)
Primanjkovala so mi prilagojena gradiva	5 (6%)	7 (9%)	13 (16%)	29 (36%)	27 (33%)	81 (100%)
Motila me je slaba komunikacija z učitelji oz. profesorji	5 (6%)	14 (17%)	22 (27%)	27 (33%)	13 (16%)	81 (100%)

Motila me je slaba komunikacija s sošolci	9 (11%)	21 (26%)	26 (32%)	17 (21%)	8 (10%)	81 (100%)
Imel/a sem omejen dostop do informacij	11 (13%)	13 (16%)	16 (20%)	33 (40%)	9 (11%)	82 (100%)
Imel/a sem omejen dostop do šolskega gradiva	8 (10%)	22 (28%)	24 (30%)	20 (25%)	6 (8%)	80 (100%)
Občutil/a sem diskriminacijo ali neenakopravno obravnavanje	13 (16%)	17 (21%)	16 (20%)	24 (29%)	12 (15%)	82 (100%)

Tabela 4: Strinjanje s trditvami, ki se nanašajo na možne izboljšave, s katerimi bi šole in fakultete lahko izboljšale svojo podporo gluhih in naglušnim učencem. (n=102)

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti se strinjam, niti se ne strinjam	Se strinjam	Povsem se strinjam	Skupaj
Boljša tehnološka oprema	1 (1%)	1 (1%)	6 (7%)	37 (45%)	37 (45%)	82 (100%)
Bolj prilagojena gradiva	2 (2%)	0 (0%)	5 (6%)	40 (49%)	35 (43%)	82 (100%)
Več podpore s strani učiteljev in svetovalnih služb	3 (4%)	2 (2%)	4 (5%)	30 (37%)	43 (52%)	82 (100%)
Več izobraževanja za učitelje o potrebah gluhih in	0 (0%)	2 (2%)	3 (4%)	34 (42%)	42 (52%)	81 (100%)

naglušnih učencev						
Večja splošna ozaveščenost o težavah, s katerimi se soočajo gluhi in naglušni učenci	0 (0%)	1 (1%)	3 (4%)	31 (38%)	47 (57%)	82 (100%)

4.2. Preverjanje hipotez

Hipoteza 1: Ženske anketiranke so v povprečju dosegle višjo stopnjo izobrazbo, kot moški.

Tabela 5: Hi-kvadrat za izobrazbo in spol

			Spol		Skupaj	Hi-kvadrat (p)
			Moški	Ženska		
Stopnja izobrazbe	Nedokončana osnovna šola	f	0	1	1	10,953 (0,141)
		%f	0,0%	1,5%	1,0%	
	Osnovnošolska izobrazba	f	1	0	1	
		%f	3,0%	0,0%	1,0%	
	Nižja poklicna izobrazba (2 letna)	f	0	1	1	
		%f	0,0%	1,5%	1,0%	
	Srednja poklicna izobrazba (3 letna)	f	11	8	19	
		%f	33,3%	11,9%	19,0%	
	Srednja strokovna (4 letna) ali splošna izobrazba (gimnazija)	f	11	26	37	
		%f	33,3%	38,8%	37,0%	
	Višješolska izobrazba	f	2	11	13	
		%f	6,1%	16,4%	13,0%	

	Visokošolska strokovna ali univerzitetna izobrazba	f	6	17	23
		%f	18,2%	25,4%	23,0%
	Magisterij znanosti	f	2	3	5
		%f	6,1%	4,5%	5,0%
Skupaj		f	33	67	100
		%f	100,0%	100,0%	100,0%

Hi-kvadrat znaša 10,953 in ni statistično značilen ($p > 0,05$), kar pomeni, da se stopnja izobrazbe ne razlikuje glede na spol. To pomeni, da moški v povprečju niso dosegli višje izobrazbe kot ženske, zato to hipotezo zavrnem.

Hipoteza 2: Večina anketirancev je obiskovalo prilagojen šolski program.

Tabela 6: Delež obiskovanja prilagojenega šolskega programa

		Kategorija	N
Ali ste obiskovali prilagojen šolski program?	Odgovor 1	Ne	72 (72%)
	Odgovor 2	Da	28 (28%)
	Skupaj		100 (100%)

72% oseb je odgovorilo, da niso obiskovali prilagojenega šolskega programa, 28% pa da so. Torej večina anketirancev ni obiskovala prilagojenega šolskega programa, zato lahko to hipotezo zavrnem.

Hipoteza 3: Večina anketirancev se je zavedala, da ima pravico do prilagoditve pri izobraževanju.

Tabela 7: Zavedanje o pravici do prilagoditve pri izobraževanju

		Kategorija	N
Ali ste se zavedali, da imate pravico do prilagoditve pri izobraževanju?	Odgovor 1	Ne	28 (35%)
	Odgovor 2	Da	53 (65%)

	Skupaj		81 (100%)
--	--------	--	-----------

Delež anketirancev, ki so se zavedali, da imajo pravico do prilagoditve pri izobraževanju je 65%, 35% anketirancev pa se tega ni zavedalo. Večina anketirancev se je torej zavedala, da imajo prilagoditve pri izobraževanju, zato tretjo hipotezo lahko potrdim.

Hipoteza 4: Anketiranci, ki so obiskovali prilagojen program so se počutili bolj vključene v razred, kot tisti, ki so obiskovali reden program.

Tabela 8: Hi-kvadrat za pogostost vključenosti v razred in obiskovanje prilagojenega šolskega programa

			Ali ste obiskovali prilagojen šolski program?		Skupaj	Hi-kvadrat (p)
			Da	Ne		
Kako pogosto ste se počutili vključene v razred?	Nikoli	f	0	4	4	2,596 (0,627)
		%f	0,0%	6,9%	5,1%	
	Redko	f	6	15	21	
		%f	28,6%	25,9%	26,6%	
	Občasno	f	8	15	23	
		%f	38,1%	25,9%	29,1%	
	Pogosto	f	4	15	19	
		%f	19,0%	25,9%	24,1%	
	Zelo pogosto	f	3	9	12	
		%f	14,3%	15,5%	15,2%	
Skupaj		f	21	58	79	
		%f	100,0%	100,0%	100,0%	

Hi-kvadrat znaša 2,596 in ni statistično značilen ($p > 0,05$), kar pomeni, da se vključenost v razred ne razlikuje glede na obiskovanje prilagojenega šolskega programa. To pomeni, da se

anketiranci, ki so obiskovali prilagojen program, niso počutili bolj vključene v razred, kot tisti, ki so obiskovali reden program, zato to hipotezo zavrnem.

Hipoteza 5: Anketiranci so na lestvici od nikoli do zelo pogosto najpogosteje zaznali, da so se učitelji oziroma profesorji pogosto prilagajali njihovim potrebam.

Tabela 9: T-test za pogostost zaznave prilagajanja profesorjev

	N	Aritmetična sredina	Standardni odklon	t (p)
Kako pogosto so se učitelji oziroma profesorji prilagajali vašim potrebam?	98	2,73	1,180	-10,614 (0,000)

Zanimalo nas je ali so anketiranci pogosto zaznali, da so se profesorji prilagajali njihovim potrebam, zato smo povprečno oceno primerjali s 4 – pogosto. Vidimo lahko, da aritmetična sredina znaša 2,73, kar pomeni, da anketiranci v povprečju menijo, da so se profesorji občasno prilagajali njihovim potrebam. Anketiranci so torej na lestvici od nikoli do zelo pogosto najpogosteje zaznali, da so se učitelji oz. profesorji občasno prilagajali njihovim potrebam, zato to hipotezo zavrnem.

Hipoteza 6: Anketiranci, ki so odgovorili, da so se pri sodelovanju v skupinah ter diskusijah počutili dobro ali zelo dobro, so imeli pogosto ali zelo pogosto dostop do storitev, kot so tolmačenje v živo in prevodi ter orodij, kot so na primer slušni pripomočki.

Tabela 10: Hi-kvadrat za pogostost dostopa do storitev kot so tolmačenje v živo in prevodi ter orodij, kot so na primer slušni pripomočki ter počutje pri sodelovanju v skupinah ter diskusijah

			Kako ste se počutili pri sodelovanju v skupinah ter diskusijah?					Skupaj	Hi-kvadrat (p)
			Zelo slabo	Slabo	Niti slabo, niti dobro	Dobro	Zelo dobro		
Kako pogosto ste imeli dostop do storitev, kot so	Nikoli	f	10	14	9	13	1	47	35,554 (0,003)
		%f	83,3%	53,8%	50,0%	61,9%	25,0%	58,0%	

tolmačenje v živo in prevodi ter orodij, kot so na primer slušni pripomočki?	Redko	f	0	4	0	3	0	7
		%f	0,0%	15,4%	0,0%	14,3%	0,0%	8,6%
	Občasno	f	2	4	2	4	0	12
		%f	16,7%	15,4%	11,1%	19,0%	0,0%	14,8%
	Pogosto	f	0	2	4	1	0	7
		%f	0,0%	7,7%	22,2%	4,8%	0,0%	8,6%
	Zelo pogosto	f	0	2	3	0	3	8
		%f	0,0%	7,7%	16,7%	0,0%	75,0%	9,9%
	Skupaj	f	12	26	18	21	4	81
		%f	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Hi-kvadrat znaša 35,554 in je statistično značilen ($p < 0,05$), kar pomeni, da se pogostost dostopa do storitev kot so tolmačenje v živo in prevodi ter orodij, kot so na primer slušni pripomočki razlikuje glede na počutje pri sodelovanju v skupinah ter diskusijah. Anketiranci, ki so se pri sodelovanju v skupinah ter diskusijah počutili zelo slabo, slabo, niti slabo, niti dobro ali dobro pravijo, da nikoli niso imeli dostopa do tolmačenja v živo, prevodov ter orodij, kot so na primer slušni pripomočki, anketiranci, ki pa so se imeli zelo dobro pa so imeli dostop do storitev kot so tolmačenje v živo in prevodov ter orodij kot npr. slušni pripomočki zelo pogosto. Torej to hipotezo potrdim le delno.

5. RAZPRAVA

V razpravi bom s povezavo pridobljenih rezultatov in prebrane teorije odgovorila na svoja raziskovalna vprašanja.

Ali je spol pomemben dejavnik pri najvišje doseženi stopnji izobrazbe?

Moja raziskava je pokazala, da se stopnja izobrazbe ne razlikuje glede na spol. Pri tem vprašanju je potrebno gledati več vidikov. Spol lahko vpliva na rezultate tudi zaradi dejavnikov, kot so družbena pričakovanja in stereotipi. Vendar pa je pomembno upoštevati tudi dejavnike, kot je socialno-ekonomski status, družinsko ozadje ter osebni interesi. Pri gluhih in naglušnih osebah pa je potrebno upoštevati še stopnjo okvare sluha, dostopnost izobraževanja, dostop do ustrezne podpore, vključenost v različne izobraževalne programe ter različno zmožnost ter znanje govorne komunikacije, saj te vidiki lahko pomembno vplivajo na doseženo stopnjo izobrazbo.

Ali se gluhi in naglušni pogosteje izobražujejo v rednih ali prilagojenih šolskih programih?

Izobraževanje gluhih in naglušnih posameznikov se lahko izvaja v rednih ali prilagojenih šolskih programih, odvisno od posameznikovih potreb in preferenc. Velika sprememba v šolanju otrok s posebnimi potrebami se je zgodila leta 2000 s sprejetjem Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. S tem so dobili pravico do prilagojenega učnega okolja in dodatne pomoči, kar jim je omogočilo šolanje v rednih šolah po programu z enakovrednim izobraževanjem. Poleg tega pa je zakon omogočil, da se v rednih šolah izvaja prilagojen program. (Krek in Metljak, 2011, str. 278-279).

Od vseh anketirancev, ki so sodelovali v moji raziskavi jih je 28% obiskovalo prilagojen šolski program, kar 72% pa rednega. Podobno vzpodbudne podatke sem našla tudi na spletni strani Statističnega urada Republike Slovenije, kjer so prikazani podatki za šolsko leto 2021/2022. Te podatki potrjujejo, da je integracija otrok s posebnimi potrebami vedno pogostejša. Najbolj ključnega pomena pa je zagotoviti, da imajo gluhi in naglušni študenti enake možnosti za izobraževanje in da so prilagojeni programi kakovostni ter ustrezno podprti.

Kako so gluhi in naglušni informirani o svojih pravicah glede izobraževanja?

Informiranost gluhih in naglušnih posameznikov o njihovih pravicah glede izobraževanja je ključnega pomena za zagotavljanje enakih možnosti in dostopnosti. Vendar pa se pogosto pojavljajo težave pri zagotavljanju te informacije. Komunikacijske ovire, kot so jezikovne

razlike in pomanjkljive komunikacijske strategije, lahko otežujejo prenos informacij o pravicah glede izobraževanja. Pomembno je, da se vzpostavijo učinkoviti načini komunikacije, kot so pisna gradiva, spletni viri in tolmači, ki bodo omogočili gluhih in naglušnim posameznikom dostop do informacij o njihovih pravicah.

Moja raziskava je pokazala, da se je večina anketirancev zavedala, da imajo pravico do prilagoditve pri izobraževanju. Še vedno pa je 65% delež ljudi, ki so o tej možnosti informirani, premajhen saj bi morala biti čisto vsaka gluha ali naglušna oseba ozaveščena o svojih možnostih prilagoditve izobraževanja.

Za učence s posebnimi potrebami, se na primer lahko sprejme prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom, v kolikor ne zmorejo doseči enakovrednega izobrazbenega standarda (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2020).

Kako pogosto so se gluhi in naglušni v prilagojenem šolskem sistemu počutili vključene v razred?

Od vseh anketirancev, ki so obiskovali prilagojen šolski program, je bil najpogostejši odgovor, da so se v razred počutili vključene občasno. Občutek vključenosti v razred je ključnega pomena za uspešno izobraževanje gluhih in naglušnih študentov. Vključenost je povezana z uporabo ustreznih komunikacijskih strategij, podporo vrstnikov in učiteljev ter prilagojenimi učnimi materiali. Pomembno je, da se ustvari vključujoče okolje, ki spodbuja enakovredno sodelovanje in interakcijo med vsemi študenti.

Inkluzivno izobraževanje otrokom s posebnimi potrebami omogoča čim manj izključujoče šolsko okolje ter spodbuja spreminjanje okolja k upoštevanju potreb ter cenjenju drugačnosti vseh otrok. (Hernja idr., 2010, str. 83).

Nekatere prednosti vključevanja otrok z motnjo sluha v redni program so, da dobijo možnost za vzpostavljanje stikov s slišječimi vrstniki, s čimer dobijo občutek pripadnosti. Soočijo se tudi z različnimi jezikovnimi stili, kar omogoča, da njihovi jezikovni in govorni vzorci postanejo bolj razumljivi. Inkluzija pripravlja otroke z motnjo sluha usposablja ter navaja na funkcioniranje in življenje v sliščem okolju ter slišče otroke navaja na drugačnost. (Schmidt in Čagran, 2006, str. 13-14).

V kolikšni meri so se učitelji oziroma profesorji prilagajali učencem?

V moji raziskavi je 35% oseb odgovorilo, da so se učitelji njihovim potrebam prilagajali občasno, 20%, da so se redko prilagajali, 19% da se niso nikoli, 18% da so se prilagajali pogosto, 7% pa so odgovorili, da so se učitelji ali profesorji prilagajali zelo pogosto.

Vloga učiteljev in profesorjev je ključnega pomena pri zagotavljanju uspešnega izobraževanja gluhih in naglušnih študentov. Raziskave je pokazala, da se učitelji in profesorji različno prilagajajo potrebam gluhih in naglušnih študentov. Nekateri učitelji so dobro seznanjeni s strategijami prilagajanja, kot so uporaba vizualnih pripomočkov, podpora tolmačev ali podnapisi, medtem ko drugi morda nimajo zadostnega znanja ali izkušenj. Pomembno je zagotoviti ustrezno usposabljanje in podporo učiteljem ter spodbujati prakse prilagajanja, ki omogočajo enakopraven dostop do izobraževanja za gluhe in naglušne študente.

Eden najbolj pogosto uporabljenih tehničnih pripomočkov za gluhe in naglušne v šoli je FM-sistem. Sestavljen je oddajnika z mikrofonom, preko katerega govori učitelj, ali pa nanj priklopimo radio ali televizijo ter sprejemnika, na katerega je priključen učenčev slušni aparat ali polžev vsadek. (Zveza gluhih in naglušnih, 2014).

Kakšen vpliv ima dostop do storitev in orodij na počutje pri sodelovanju v skupinah ter diskusijah?

Moja raziskava je pokazala, da so anketiranci, ki so se pri sodelovanju v skupinah ter diskusijah počutili zelo slabo, slabo, niti slabo, niti dobro ali dobro pravijo, da nikoli niso imeli dostopa do tolmačenja v živo, prevodov ter orodij, kot so na primer slušni pripomočki, anketiranci, ki pa so se imeli zelo dobro pa so imeli dostop do storitev kot so tolmačenje v živo in prevodov ter orodij kot npr. slušni pripomočki zelo pogosto.

Dostop do storitev in orodij ima torej pomemben vpliv na socialno vključenost gluhih in naglušnih posameznikov v skupinah ter diskusijah. Sposobnost enakopravne komunikacije jim omogoča, da se v celoti vključijo v dialog in izražajo svoje ideje ter mnenja. To povečuje njihovo občutje pripadnosti skupini in spodbuja aktivno sodelovanje. Prav tako se povečuje razumevanje med slišječimi udeleženci in gluhih ter naglušnimi posamezniki, kar prispeva k večji strpnosti, sprejemanju in inkluziji v skupinah.

6. SKLEP

Na podlagi raziskave in prebrane literature sem prišla do naslednjih sklepov:

- Izobraževanje gluhih in naglušnih posameznikov se srečuje z različnimi izzivi, ki vplivajo na njihovo izobraževalno izkušnjo
- Jezikovne ovire, pomanjkanje ustrezne podpore ter družbeni in kulturni predsodki predstavljajo ključne težave
- Večina gluhih in naglušnih se šola v rednih programih osnovne in srednje šole
- Učitelji in profesorji se premalokrat prilagajajo potrebam gluhih in naglušnih
- Večina jih nikoli ni imela dostopa do storitev, kot so tolmačenje v živo in prevodi
- Večina jih je preslabo informiranih glede svojih pravic in možnosti prilagoditve izobraževanja
- Učenci so se počutili bolje in imeli večji občutek vključenosti pri individualnem sodelovanju z drugimi učenci in učitelji, kot pri sodelovanju v skupinah ter diskusijah
- Občutek vključenosti v razred je ključnega pomena za gluhe in naglušne študente v prilagojenem šolskem sistemu.
- Prilagajanje učiteljev in profesorjev igra pomembno vlogo pri izboljšanju izobraževalnih izkušenj gluhih in naglušnih študentov
- Informiranje gluhih in naglušnih posameznikov o njihovih pravicah glede izobraževanja je ključnega pomena
- Učitelji in profesorji morajo biti ustrezno usposobljeni za delo z gluhih in naglušnih študenti
- Dostopnost jezika je ključnega pomena za komunikacijo med gluhih in naglušnimi študenti ter učitelji
- Tehnološki pripomočki lahko pomagajo izboljšati komunikacijo v izobraževalnem okolju
- Izobraževanje učiteljev o specifičnih potrebah gluhih in naglušnih je ključnega pomena

7. PREDLOG

Na podlagi ugotovitev in težav, ki sem jih preučevala, predlagam naslednje za izboljšanje izobraževalnih izkušenj gluhih in naglušnih učencev:

- Zagotoviti stalno prisotnost tolmačev znakovnega jezika v izobraževalnih ustanovah, s čimer se omogoči učinkovita komunikacija med učencem in vrstniki ter učencem in učitelji in drugimi delavci šole
- Zagotoviti uporabo tehnoloških pripomočkov, kot je na primer FM-sistem v vseh izobraževalnih ustanovah za boljše razumevanje in komunikacijo v učilnici oziroma predavalnici
- Prilagoditev učnih gradiv ter uporaba pisnih prevodov govornega gradiva, podnapisov pri videoposnetkih ter vizualnih pripomočki, kot so plakati in slike
- Zagotoviti ustrezno usposabljanje vseh delavcev šole o specifičnih potrebah gluhih in naglušnih učencev, o njihovih posebnostih, komuniciranju ter kako se jim je potrebno prilagajati
- Še naprej je potrebno spodbujati inkluzivno izobraževanje gluhih in naglušnih v rednih šolskih programih, v kolikor je to za njih koristno
- Prav tako je potrebno spodbujati uporabo inkluzivnih pedagoških pristopov, ki tudi učencem z okvaro sluha omogočajo aktivno udeležbo v učnem procesu
- Zagotoviti boljšo izkušnjo s komisijo za usmerjanje, ki naj se sestane z vsakim otrokom, ki ga usmerja, ter upošteva tudi njegove želje ter podrobno preuči vsakega otroka posebej
- Ustvariti vključujoče učno okolje, ki spodbuja sodelovanje med vsemi učenci
- Spodbujati podporo ter pomoč vrstnikov ter upoštevanje potreb gluhih in naglušnih v učnem procesu
- Več govorilnih ur na fakultetah za gluhe in naglušne
- Zagotoviti boljšo dostopnost do pisnih gradiv
- Izboljšati sodelovanje učiteljev z učenci glede literature in zapiskov
- Namestitev indukcijske zanke v vseh šolah in fakultetah
- Z zakonom bi bilo potrebno omogočiti dostop do več ur tolmača letno, ne samo za študente, ampak za vse osebe z okvaro sluha
- Poenotenje in jasn zapis v pravilnike šol in fakultet o pravicah gluhih in naglušnih, v katerem bi mogli opredeliti način, kako lahko dostopajo do pisnih zapiskov na spletnih učilnicah

- Okrepiti informiranje gluhih in naglušnih posameznikov o njihovih pravicah glede izobraževanja z rednim posredovanjem informacij prek spletnih mest in brošur
- Šole bi potrebovale sodelovati z organizacijami, ki se ukvarjajo z zagovorništvom, s čimer bi osebam z okvaro sluha zagotovile dostop do pravnih informacij in podpore ter pomoči pri uveljavljanju pravic
- Spodbujati je potrebno vsesplošno izobraževanje o kulturi gluhih in naglušnih
- Šole bi morale organizirati aktivnosti in projekte, ki med sošolci spodbujajo sodelovanje in ozaveščenost
- Ključno je spodbujati sodelovanje med izobraževalnimi institucijami, starši, učenci ter organizacijami za gluhe in naglušne, ki bi lahko na šolah prirejale delavnice povezane s to tematiko
- Potrebno bi bilo vzpostaviti sistematično spremljanje in evalvacija izobraževalnih praks za gluhe in naglušne za nadaljnje izboljšanje izobraževanja

8. SEZNAM VIROV

Centri za socialno delo Slovenije (b.d.) *Delovna področja centrov za socialno delo*. Pridobljeno 7.4.2023 s <https://www.csd-slovenije.si/delovna-podrocja/>

Čacinovič Vogrinčič, G. (2020) Socialno delo v osnovni šoli: Soustvarjanje podpore in pomoči družinam s številnimi izzivi in preprečevanje socialne izključenosti. *Socialno delo*, 59 (2). Pridobljeno 7.4.2023 s https://www.revija-socialnodelo.si/mma/5_a_inovi_Vogrin_i_.pdf/2020062314065068/

Dobaja, D. (2017). Gluhonemnica v Ljubljani v prizadevanjih za razširitev zavoda v obdobju med obema vojnama. *Prispevki za novejšo zgodovino*, 57(2). Pridobljeno 7.4.2023 s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-2XQSKYMF/aa6baabf-68b8-4161-8dfa-b733906bd853/PDF>

Fuma, K. (2006). Ne svet gluhih, en svet za vse. *Sodobna pedagogika*, 57(123). Pridobljeno 6.4.2023 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-76UJ3J59/c7f16062-833d-41f0-9662-50a6c0148415/PDF>

Hernja, N., Werdonig, A., Brumec, M., Groegl, S., Ropert, D. & Varžič, D. (2010). *Priročnik za delo z gluhi in naglušnimi otroki*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Krek, J. & Metljak, M. (ur.) (2011). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kuhar, D. (1999). Gluhota kot sprejemljiva drugačnost. V A. Mikuš Kos, *Različnim otrokom enake možnosti* (str. 175-177). Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.

Kuhar, D. (2016). Uspehi in neuspehi inkluzije gluhih in naglušnih otrok. *Učiteljev glas*, 3(2). Pridobljeno 9.4.2023 s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-1H7Q4R6B/e07e890e-cc79-4a3a-b282-9d46f32fb6d7/PDF>

Opara, B. (2015). *Dodatna strokovna pomoč in prilagoditve pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Centerkontura, d.o.o.

Pravilnik o tehničnih pripomočkih in prilagoditvi vozila. (2014). Ur. l. RS 71/14.

Redžepović, A., Juhart, M. (2007). *Gluhi, naglušni in gluhoslepi na področju izobraževanja : zbornik predavanj*. Ljubljana : Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije

Redžepović, A., Juhart, M. (ur.) (2011). *80 let organiziranega delovanja odraslih gluhih in naglušnih na Slovenskem*. Ljubljana : Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, 2011. Pridobljeno 8.4.2023 s <https://www.zveza-gns.si/uploads/datoteke/ZDGNS%20monografija.pdf>

Rijavec Škerl, A. (2018). Slovenski znakovni jezik in njegova raba. *Slovenščina v šoli*, 21(1). Pridobljeno 8.4.2023 s <https://dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-8OGZ6LSA/9bf8cbc6-2f3a-4649-987a-035b37142870/PDF>

Schmidt, M. & Čagran, B. (2006). *Gluhi in naglušni učenci v integraciji/inkluziji*. Maribor: Slavistično društvo Maribor.

Statistični urad Republike Slovenije. (2019). *Število gluhih in naglušnih po vrsti ovire ter po statističnih regijah, Slovenija, letno*. Pridobljeno 7.4.2023 s <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/0952765S.px/>

Vintar, Š., Jerko, B. & Kulovec, M. (2012). *Korpus slovenskega znakovnega jezika*. Pridobljeno 6.4.2023 s http://nl.ijs.si/isjt12/proceedings/isjt2012_37.pdf

World Health Organization. (2023). *Deafness and hearing loss*. Pridobljeno 5.4.2023 s <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/deafness-and-hearing-loss>

Zagovornik načela enakosti. (2021). *Posebno poročilo – Položaj gluhih v izobraževalnem sistemu*. Ljubljana: Zagovornik načela enakosti Republike Slovenije. Pridobljeno 8.4.2023 s <http://www.zagovornik.si/wp-content/uploads/2021/05/Polozaj-gluhih-v-izobrazevalnem-sistemu-posebno-porocilo.pdf>

Zakon o osnovni šoli (ZOsn) (1996). Ur. l. RS. 81/06.

Zakon o socialnem vključevanju invalidov (ZSVI) (2018). Ur. l. RS, 30/18.

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika (ZUSZJ) (2002). Ur. l. RS 96/02.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1) (2011). Ur. l. RS 58/11.

Zakon o vrtcih (ZVrt) (1996). Ur. l. RS, 100/05.

Zaviršek, D., Zorn, J. & Videmšek, P. (2002). *Inovativne metode v socialnem delu: Opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje*. Ljubljana: Študentska založba.

Zveza društev gluhih in naglušnih. (2014). *FM-sistem*. Pridobljeno 1.5.2023 s <https://zveza-gns.si/tehnichni-pripomocki/fm-sistem-cm-komplet/>

Zveza društev gluhih in naglušnih. (b.d.) *Gluhost*. Pridobljeno 5.4.2023 s <http://zveza-gns.si/o-zvezi/o-gluhoti/>

Zveza društev gluhih in naglušnih. (b.d.) *Kaj je znakovni jezik*. Pridobljeno 10.4.2023 s <https://zveza-gns.si/slovar-slovenskega-znakovnega-jezika/kaj-je-znakovni-jezik/>

Zveza društev gluhih in naglušnih. (b.d.). *Tehnični pripomočki*. Pridobljeno 1.5.2023 s <https://zveza-gns.si/tehnichni-pripomocki/>

9. PRILOGA

9.1. Anketni vprašalnik

Q1 - Spol

- ☐ Moški
- ☐ Ženska
- ☐ Drugo

Q2 - Starost

- ☐ 15-26 let
- ☐ 27-60
- ☐ Nad 60 let

Q3 - Stopnja izobrazbe

- ☐ Nedokončana osnovna šola
- ☐ Osnovnošolska izobrazba
- ☐ Nižja poklicna izobrazba (2 letna)
- ☐ Srednja poklicna izobrazba (3 letna)
- ☐ Srednja strokovna (4 letna) ali splošna izobrazba (gimnazija)
- ☐ Višješolska izobrazba
- ☐ Visokošolska strokovna ali univerzitetna izobrazba
- ☐ Magisterij znanosti
- ☐ Doktorat znanosti

Q4 - Ali ste obiskovali prilagojen šolski program?

- ☐ Da
- ☐ Ne
- ☐ Drugo (prosim navedite)

Q5 - Če niste več v procesu šolanja, napišite, koliko let je minilo odkar ste nazadnje obiskovali šolo.

Q6 - Kako pogosto ste se srečevali s težavami pri razumevanju predavanj in drugih oblik poučevanja?

- ☐ Nikoli
- ☐ Redko
- ☐ Občasno
- ☐ Pogosto
- ☐ Zelo pogosto

Q7 - Kako pogosto so se učitelji oziroma profesorji prilagajali vašim potrebam?

- ☐ Nikoli
- ☐ Redko
- ☐ Občasno
- ☐ Pogosto
- ☐ Zelo pogosto

Q8 - Opišite, na kakšen način so se prilagajali.

Q9 - Kako pogosto ste imeli dostop do storitev, kot so tolmačenje v živo in prevodi ter orodij, kot so na primer slušni pripomočki?

- ☐ Nikoli

- ☐ Redko
- ☐ Občasno
- ☐ Pogosto
- ☐ Zelo pogosto

Q10 - Zgoraj omenjene storitve in orodja so mi pomagali pri razumevanju snovi in sledenju pri pouku.

- ☐ Sploh se ne strinjam
- ☐ Ne strinjam se
- ☐ Niti se strinjam, niti se ne strinjam
- ☐ Strinjam se
- ☐ Popolnoma se strinjam

Q11 - Ali ste se zavedali, da imate pravico do prilagoditve pri izobraževanju?

- ☐ Da
- ☐ Ne

Q12 - Kako pogosto ste se počutili vključene v razred?

- ☐ Nikoli
- ☐ Redko
- ☐ Občasno
- ☐ Pogosto
- ☐ Zelo pogosto

Q13 - Kako pogosto ste lahko dobili pomoč učiteljev oz. profesorjev, ko ste jo potrebovali?

- ☐ Nikoli

- ☐ Redko
- ☐ Občasno
- ☐ Pogosto
- ☐ Zelo pogosto

Q14 - Kako ste se počutili pri sodelovanju z drugimi učenci in učitelji oz. profesorji?

- ☐ Zelo slabo
- ☐ Slabo
- ☐ Niti slabo, niti dobro
- ☐ Dobro
- ☐ Zelo dobro

Q15 - Kako ste se počutili pri sodelovanju v skupinah ter diskusijah?

- ☐ Zelo slabo
- ☐ Slabo
- ☐ Niti slabo, niti dobro
- ☐ Dobro
- ☐ Zelo dobro

Q16 - Spodaj je naštetih nekaj trditev, ki se nanašajo na izzive, s katerimi se lahko srečujete med izobraževanjem. Prosim, označite za vsako od njih, v kolikšni meri velja za vas.

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti se strinjam, niti se ne strinjam	Se strinjam	Povsem se strinjam
Primanjkovala mi je ustrezna tehnologija ali oprema	☐	☐	☐	☐	☐
Primanjkovala so mi prilagojena gradiva (npr.	☐	☐	☐	☐	☐

podnapisi, prevodi
v znakovni jezik)

Motila me je slaba
komunikacija z
učitelji oz.
profesorji

Motila me je slaba
komunikacija s
sošolci

Imel/a sem
omejen dostop do
informacij

Imel/a sem
omejen dostop do
šolskega gradiva

Občutil/a sem
diskriminacijo ali
neenakopravno
obravnavanje

☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

Q17 - Spodaj je naštetih nekaj trditev, ki se nanašajo na možne izboljšave, s katerimi bi šole in fakultete lahko izboljšale svojo podporo gluhih in naglušnim učencem. Prosim, označite za vsako od njih, v kolikšni meri se strinjate, da bi pripomogla k izboljšanju.

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti se strinjam, niti se ne strinjam	Se strinjam	Povsem se strinjam
Boljša tehnološka oprema	☐	☐	☐	☐	☐
Bolj prilagojena gradiva	☐	☐	☐	☐	☐
Več podpore s strani učiteljev in svetovalnih služb	☐	☐	☐	☐	☐
Več izobraževanja za učitelje o	☐	☐	☐	☐	☐

potrebah gluhih in
naglušnih učencev

Večja
splošna ozaveščen
ost o težavah, s
katerimi se
soočajo gluhi in
naglušni učenci

